

Utbildningsinspektion i Björktjära skola, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Björktjära skola den 29–30 mars 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Björktjära skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Björktjära skola intervjuades rektorn, elever, personal och föräldrar. Det fördes också informella samtal med personal och elever på skolan. Inspektörerna besökte förskoleklassen och grundskolans årskurs 1–6. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan

Björktjära skola	Antal elever
Förskoleklass	18
Grundskola	176

Elevantalet baseras på uppgifter från skolan och gäller januari 2006. Av skolans 194 elever har 40 skolskjuts.

Skolan ingår i "Gärdesområdet" och ligger två kilometer från Bollnäs centrum. Verksamheten omfattar förskoleklass och åtta klasser i grundskolans årskurs 1–6. En elev är mottagen i den obligatoriska särskolan och får sin utbildning som integrerad elev i grundskolan. I rektorns ansvar ingår även skolbarnsomsorg som dock inte har granskats i denna inspektion.

Den pedagogiska personalen är indelad i tre arbetslag; ett för fritidshemspersonal och förskoleklass, ett för årskurs 1, 4 och 6 samt ett för årskurs 2, 3 och 5. Verksamheten leds av en rektor. Skolan byggdes 1970 och totalrenoverades för några år sedan.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Björktjära skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplan och övriga skolförfattningar.

Björktjära skola leds av en rektor som är förtrogen med verksamheten och utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap. Inom skolan pågår olika former av insatser för att utveckla och förbättra verksamheten. Eleverna uppfattar skolmiljön som lugn och trygg och det finns en god samverkan med föräldrarna. Skolan har redovisat goda resultat av sitt arbete med normer och värden och de nationella ämnesproven i år 5 indikerar att eleverna når bra, under år 2005 mycket bra, kunskapsresultat. Det är dock svårt få en fullständig bild av kunskapsresultaten då skolan saknar uppföljningar och utvärderingar i samtliga ämnen.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör göra uppföljningar och utvärderingar av elevernas kunskapsresultat på skolövergripande nivå i samtliga ämnen.
- Eleverna bör ges ökade möjligheter att vara delaktiga och utöva ett reellt inflytande över såväl den egna utbildningen som verksamheten.
- Undervisningens utformning och genomförande bör på ett tydligare sätt anpassas till de enskilda elevernas behov och särskilda förutsättningar.
- Skolan bör tolka och utveckla de nationella kursplanerna lokalt för att tydliggöra hur skolan avser att arbeta för att eleverna skall nå de nationellt angivna målen i samtliga ämnen. Kursplanernas mål bör göras kända för elever och föräldrar.
- Utvecklingssamtal bör grundas på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i såväl läroplan som kursplaner.

- Skolan bör analysera hur särskilt stöd kan utformas så att det i första hand bedrivs inom klassens ram. Beslut om särskilt stöd måste alltid fattas av rektorn.
- Av skolans kvalitetsredovisning bör det framgå i vilken mån de nationella målen för utbildningen har förverkligats och vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitt 2.1 och 2.2.

Kunskaper

Förskoleklassens verksamhet bedöms vara utformad på ett sätt som ger eleverna möjlighet att utvecklas på det sätt som anges i de nationella målen.

I grundskolan görs det regelbundet observationer, avstämningar, tester och prov för att följa elevernas kunskapsutveckling och resultat. Resultaten diskuteras inom respektive arbetslag och vid regelbundet återkommande konferenser med rektorn och lärare. Fokus i detta arbete är ämnena svenska, engelska och matematik, för övriga ämnen kan skolan inte redovisa resultat. Rektorn och lärare anger att de uppfattar att resultaten i övriga ämnen är bra.

Skolan har redovisat resultat från de nationella ämnesproven i årskurs 5. Det var under nedan angivna år ingen nämnvärd skillnad mellan pojkarnas och flickornas resultat.

Tabell 1, andel elever (procent) som nådde målen i de nationella ämnesproven i årskurs 5

	2004 (25 elever)	2005 (38 elever)
Svenska	99	100
Engelska	99	100
Matematik	80	92

Av tabellen framgår att resultaten i svenska och engelska har varit relativt konstanta under åren 2004-2005 medan det i matematik har skett en förbättring. Detta kan vara ett resultat av att skolan år 2004 påbörjade ett arbete med att förbättra undervisningen i matematik, bland annat infördes så kallad praktisk matematik och matematiktema en vecka varje termin.

Inspektörerna bedömer att kunskapsresultaten i de nationella ämnesproven i år 5 under år 2004 var bra och för år 2005 mycket bra. För att få en tydlig, samlad bild av resultaten bör dock skolan förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat på skolövergripande nivå i samtliga ämnen, inte bara i svenska, engelska och matematik. Att följa upp resultaten på ett sådant sätt gör att skolan får de underlag som behövs för att kunna bedöma om verksamheten är utformad på ett sätt som ger eleverna förutsättningar att nå de

nationella målen i samtliga ämnen och uppmärksamma eventuella behov av åtgärder.

Normer och värden

Eleverna uppfattar skolmiljön som lugn och trygg och skolans ordningsregler respekteras som regel. Det bedrivs ett aktivt arbete i både förskoleklass och grundskola mot kränkande behandling och i värdegrundsfrågor. Om kränkande behandling skulle uppmärksammas leder det till åtgärder från skolans sida. Resultaten av detta arbete uppfattas som bra enligt såväl elever, personal och föräldrar. Bilden bekräftas i de regelbundet återkommande elevenkäter som skolan genomför.

Inspektörerna bedömer resultaten av skolans arbete med normer och värden som goda.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Elever och personal förmedlar vid inspektionen att det pågår ett kontinuerligt arbete med att se till att skolan skall vara lugn och trygg och med att förebygga och åtgärda såväl kränkande behandling som grovt språkbruk. Det finns ett antimobbningsteam där lärare, fritidshemspersonal, specialpedagog och rektorn ingår. Skolan har en "Handlingsplan mot kränkande behandling och mobbning" och en "Handlingsplan mot mobbning". Av planerna framgår hur skolan arbetar för att identifiera, förebygga och åtgärda kränkande behandling. Rutiner finns för att följa upp sådana åtgärder.

Föräldrarna beskriver samverkan med skolan som positiv. Samverkan sker bland annat genom veckobrev, utvecklingssamtal, föräldramöten och kontakter utifrån specifika behov. Det finns ett föräldraråd som bland annat har ordnat föreläsningar och kontaktmöten med elevrådet. Föräldrarådet har även arbetat med att förbättra möjligheterna till rastaktiviteter på skolgården.

Inspektörerna bedömer att skolan har en god kvalitet i arbetet med att ge eleverna en trygg och lugn arbetsmiljö och att samverka med föräldrarna. Inspektörerna vill uppmärksamma att det från den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år.

Beträffande elevernas delaktighet anges det i läroplanen att elever skall ges möjlighet att vara delaktiga, ta ansvar, påverka den egna utbildningen samt ha inflytande över det inre arbetet i skolan. I Björktjära skolas förskoleklass sker det genom att läraren gör en övergripande planering av verksamheten utifrån såväl de centrala styrdokumentens intentioner som de enskilda barnens intressen och behov. Planeringen är ganska grov eftersom elevernas möjlighet till lek prioriteras dagligen liksom att de skall ha stora möjligheter att påverka val av såväl aktiviteter som när, och hur, de skall genomföras. I grundskolan är inflytandet och delaktigheten främst inriktad mot att eleverna får planera när och i vilken ordning de skall göra de uppgifter som läraren anger. Det framkommer få exempel på att eleverna med stigande ålder och mognad involveras i överväganden och diskussioner om val av arbetsformer och arbetssätt utifrån uppgifternas art eller elevernas skilda lärtilar. Denna utformning av verksamheten gäller trots att det i kommunen sedan några år finns en målsättning att elevers skilda lärtilar skall identifieras och tas tillvara. Beträffande elevernas formella inflytande över verksamheten bedrivs det bland annat via elevråd där elevrepresentanter från varje klass ingår tillsammans med rektorn. Klassråd genomförs men eleverna anger att det då sällan tas upp någon fråga eller synpunkt från eleverna. Vid intervjuer uppger eleverna även att de tycker det är svårt att se syftet med elevråd och klassråd och de kan bara ge några få exempel på frågor som har behandlats där. Rektorn anger att engagemanget i nämnda råd är ganska begränsat varför formerna för dessa verksamheter skulle behöva ses över.

Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla arbetet med att ge eleverna möjligheter att med stigande ålder och mognad vara delaktiga och utöva ett reellt inflytande över såväl den egna utbildningen som verksamheten.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen. Individanpassning.

I Björktjära skola har det gjorts lokala bearbetningar av kursplanerna i ämnena svenska, engelska och matematik. Lärarna anger att de försöker förmedla målen i kursplanerna till eleverna och deras föräldrar men vid intervjuer och samtal med elever förmedlas genomgående en bild av att de inte ens är medvetna om att det finns sådana mål. De uppfattar att de skall göra vissa uppgifter därför att det är vad läraren har bestämt.

Inspektörerna bedömer att de nationella kursplanerna bör tolkas och utvecklas lokalt på ett sådant sätt att det klargörs vad undervisningen skall innehålla och hur den skall utformas för att leda mot de nationellt fastställda målen. Det innebär ett tydliggörande av hur skolan avser att arbeta för att eleverna skall nå de nationellt angivna målen i samtliga ämnen. Kursplanernas mål bör göras kända för såväl elever som föräldrar eftersom det är en grundläggande förutsättning för att eleverna skall få en djupare förståelse för utbildningens inriktning och syfte och för att de skall kunna utöva ett reellt inflytande över den egna utbildningen.

I förskoleklass och grundskola genomsyras verksamheten av att elevernas språkutveckling skall understödjas genom kontinuerlig läs- och skrivträning. Enligt författningarna skall undervisningen formas så att de enskilda elevernas behov och särskilda förutsättningar kan tillgodoses. Eleverna lär på olika sätt och har kommit olika långt i sin utveckling och arbetssätt och arbetsformer skall därför varieras och anpassas till varje elevs behov och förutsättningar.

I Björktjära skola har varje elev en individuell utvecklingsplan och elevernas utveckling följs upp bland annat genom diagnostiska prov och tester. Lärarna anger att de försöker beakta elevernas olika lärstilar genom att en del elever till exempel får höra på musik i hörlurar när de arbetar, en del får jobba ensamma medan andra arbetar i grupp. I inspektionen framkommer det dock få exempel på att undervisningens utformning och genomförande, liksom elevernas arbetsuppgifter, anpassas till elevernas olika lärstilar eller deras varierande stödbehov. Eleverna arbetar i hög grad enskilt med de uppgifter, ofta samma uppgifter för alla, som läraren har anvisat.

Inspektörerna bedömer att utformning och genomförande av undervisningen bör utvecklas så att den på ett tydligare sätt anpassas till de enskilda elevernas behov och särskilda förutsättningar.

Elever som är mottagna i den obligatoriska särskolan och får sin utbildning som integrerade elever i grundskolan, följer grundsärskolans kursplaner. De integrerade särskoleelevernas utbildning behandlas vidare i kommunrapporten.

Stöd

Björktjära skola har rutiner för att identifiera och ge olika former av stöd. Stödbehov uppmärksammas via observationer och avstämningar, screening, tester och prov. Stödbehov behandlas vid klasskonferenser en gång per vecka, vid möten inom arbetslagen samt vid elevhälsoteamets möten var tredje vecka. I arbetet med att identifiera behov, planera och följa upp stödinsatser deltar lärare, speciallärare och specialpedagog. Innan särskilt stöd ges upprättar läraren ett åtgärdsprogram tillsammans med eleven och föräldrarna. I vissa fall deltar även skolans specialpedagog i detta arbete. Den vanligast förekommande särskilda stödinsatsen är stödundervisning av specialläraren i matematik och läsning. I årskurs 1–2 ges särskilt stöd oftast inom klassens ram medan det i årskurs 3–6 som regel ges enskilt eller i en grupp utanför klassens ram. Stödets omfattning anpassas utifrån elevens individuella behov och förutsättningar men ges vanligtvis vid en eller ett par tillfällen per vecka. Beslut om särskilt stöd fattas av specialläraren och specialpedagogen utom i de fall en stödinsats förutsätter kompletterande ekonomiska insatser. I sistnämnda fall fattar rektorn beslut om särskilt stöd. Rektorn anger att hon tillsammans med specialpedagogen varje vecka går igenom vilka stödinsatser som pågår och därutöver gör regelbundet återkommande genomgångar av de enskilda elevernas utveckling. Avstämning görs också med respektive klasslärare. Elevvårdskonferens genomförs sällan, vid inspektionsbesöket i mars månad 2006 hade det förekommit en gång sedan läsårets början. Orsaken anges vara att skolan istället använder sig av regelbundet återkommande möten i elevhälsoteamet.

Inspektörerna bedömer att i Björktjära skola finns fungerande rutiner för att identifiera stödbehov. Beträffande utformningen av stödinsatser framgår det av de nationella styrdokumenterna dels att den ordinarie undervisningen bör anpassas utifrån den enskilda elevens behov och förutsättningar, dels att särskilt stöd i första hand bör ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Inspektörerna bedömer att Björktjära skola bör analysera hur verksamheten med särskilt stöd är utformat och bedrivs, i det bör ingå en belysning av varför det i årskurs 1–2 bedöms vara lämpligast att ge sådant stöd inom klassens ram medan det för de äldre eleverna bedöms vara bäst att ge det utanför klassens ram. Rektorn måste alltid fatta beslut om särskilt stöd.

Beträffande särskilt stöd i form av studiehandledning på modersmålet behandlas det i kommunrapporten.

Utvärdering av lärandet

Utvecklingssamtal genomförs minst en gång per termin, då lärare, elev och föräldrar samtalar om hur det går för eleven. Elever och föräldrar anger att utvecklingssamtalen är bra som helhet men elevens utveckling i förhållande till kursplanernas mål berörs inte på ett tydligt sätt. Samtalen fokuseras ofta till ämnena svenska, engelska och matematik.

Inspektörerna bedömer att utvecklingssamtalen bör förbättras så att de grundas på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i såväl läroplanen som kursplanerna.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Kommunfullmäktige fastställde år 2001 en "Barnomsorgs- och skolplan för Bollnäs kommun". Utifrån den har en "Ledningsdeklaration för barn- och utbildningsförvaltningen" utarbetats av en ledningsgrupp bestående av personal vid förvaltningen och områdeschefer. Deklarationen är ett övergripande styrdokument som gäller all verksamhet inom förvaltningens ansvarsområde. Den deklaration som gäller kalenderåret 2005 bygger på föregående års utvärderingar, resultat- och kvalitetsredovisningar och anger de verksamhetsmål som skall fokuseras under året; jämställdhet, hälsa-livsstil och elever i behov av särskilt stöd.

Björktjära skolas årliga kvalitetsredovisning är utformad enligt det redovisningssystem som gäller för alla skolor i kommunen. Skolan har för år 2005 redovisat uppgifter under rubrikerna; "våra verksamhetsmål, systemmål för respektive verksamhetsmål, resultat av uppföljningar och utvärderingar, åtgärder kommande verksamhetsår". Underlagen har tagits fram inom arbetsenheterna och diskuterats i personalgruppen. I de senaste årens kvalitetsredovisningar redovisas få uppgifter om hur väl nationella mål har uppnåtts och hur de åtgärder som har vidtagits har utfallit. Det framgår inte heller vilka förbättringsinsatser som skolan har vidtagit för att förbättra måluppfyllelsen och hur dessa insatser har utfallit.

Det finns en utvecklingsgrupp på skolan som har i uppdrag att utveckla och förbättra skolans verksamhet. I detta arbete har det bland annat ingått att överväga hur arbetslagen skall utformas och arbeta, behov av riktade utbildningsinsatser utifrån elevernas resultat i nationella ämnesprov, fokusering på språkträning för eleverna m.m.

Inspektörerna bedömer att det pågår ett arbete med att förbättra och utveckla verksamheten. Detta bedöms vara bra. Skolans kvalitetsredovisning bör emellertid förbättras så att det tydligare framgår i vilken mån de nationella målen för utbildningen har förverkligats och vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Ledning och intern kommunikation

Rektorn utövar sitt pedagogiska ledarskap främst via möten och samtal med personalen. Rektorn håller sig förtrogen med verksamheten genom verksamhetsbesök, samtal med personal, elever och föräldrar och uppföljningar i form av till exempel elevenkäter.

Rektorn uppfattas som en tydlig ledare av personal och elever, anges vara lyhörd för synpunkter och intresserad av att utveckla verksamheten. Rektorn samverkar kontinuerligt med övriga rektorer i skolområdet "Gärdet", förvaltningschef och centrala elevhälsan.

Inspektörerna bedömer att rektorns förtrogenhet och pedagogiska ledning är av god kvalitet men inspektörerna vill också understryka vikten av att rektorn fortsätter utöva ett tydligt pedagogiskt ledarskap så att förändringar sker inom de områden som har uppmärksammats i denna rapport, exempelvis vad gäller elevernas delaktighet och inflytande och skolans arbete med nationella kursplaner och kunskapsbedömningar.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning

I likhet med nästan samtliga grundskolor i Bollnäs kommun ingår Björktjära skola i den nationella försöksverksamheten med utbildning utan timplan. Försöksverksamheten innebär stor frihet att organisera verksamheten inom timplanens ram på 6 665 timmar. Detta får dock inte leda till oklarheter om vilken undervisning eleverna faktiskt har till förfogande och skall delta i. Enligt inspektörerna är det även viktigt att följa upp och utvärdera måluppfyllelsen av elevernas resultat, i synnerhet gäller det de skolor som deltar i försöksverksamheten med utbildning utan timplan. Inspektörerna har, som framgått tidigare i rapporten, gjort bedömningen att uppföljningen och utvärderingen av verksamheten bör förbättras på skolan.

Enligt rektorn saknas det rutiner inom kommunen för att säkerställa att eleverna under sin sammanlagda skoltid får garanterade 6 665 timmarna. Detta behandlas vidare i kommunrapporten.

Eleverna i förskoleklassen erbjuds utbildning i den omfattning de har rätt till enligt författningarna. I grundskolan erbjuds eleverna utbildning i de ämnen de har rätt till och information om fortsatta studier lämnas i årskurs 6.

Inspektörerna bedömer att tillgången till utbildning är god.

Personal

Rektorn är utbildad förskollärare och har arbetat många år som rektor i grundskolan. Hon går för närvarande den statliga rektorsutbildningen. I förskoleklassen finns det två förskollärare och i grundskolan 14 lärare. Antalet lärare per 100 elever i grundskolan är 7,3 vilket är något över genomsnittet för kommunen. Nästan samtliga lärare har adekvat utbildning. En lärare har tjänst som speciallärare och det finns tillgång till utbildad specialpedagog. Kompetensutveckling ges genom kommunala insatser och utifrån individuella behov.Handledning till lärarna ges av skolans specialpedagog.

Inspektörerna bedömer att de personella resurser som helhet är bra.

Materiella resurser

De materiella resurserna i form av tillgång till läromedel, skrivmaterial, bibliotek, utrustning och dylikt bedöms vara bra. Inspektörerna vill särskilt framhålla de nyrenoverade, fräscha skollokalerna.

Datum	Ort
2006-09-29	Stockholm

Anna Löfström

Inger Tinglev